

Siyasal\Toplumsal Değişimlerin Kimlik Arayışına ve Türk Edebiyatına Etkileri:

BEKİR SITKI KUNT'UN MEMLEKET HİKAYELERİ ÖRNEĞİ*

NUR N. ÖZMEL**

ÖZET

Bu makale 1908'den itibaren netlik kazanan milliyetçilik ideolojisi ile başlayıp Kurtuluş Savaşı ve sonrasında kimlik arayışlarıyla ortaya çıkan Anadolu'ya yönelme akımını ele almaktadır. Temelde öze\kendine dönme çabasını içeren akımın ortaya çıkışı döneminin siyasi, toplumsal koşulları içinde gelişmiş ve zamanla farklı düşüncelerin de katılımı ile iki temel kola ayrılmıştır. Birinci kol düşünsel düzeyde ilerlemiş, öncüleri, dönemin birçok açmazına teorik çözümler üretmişlerdir. Başta, ırk, din, vatan gibi temel olguları ön plana almayan bir kimlik geliştirmek istenmiş, muhafazakâr olanlar Anadolucu, toplumcu gerçekçi olanlar Memleketçi söylemlerle iki temel koldan yürümeyi sürdürmüşlerdir. Her iki kol da sonraki dönemlerde farklı edebi açılımlara zemin oluşturmuşlardır. İki kolun mensupları da toplumsal dönüşümlere, İmparatorluğun dağılıpına, Cumhuriyetin kuruluşuna tanık olmuşlar, edebiyatta, dil ve üslupta arayışlarını sürdürmüşlerdir. Memleket Edebiyatı kolunun öncüleri yurt sorunlarını ön plana almaya çalışan bir çizgiyi benimsemişler, eserlerinde yalın gerçekleri, toplum tabakaları arasındaki ilişkileri, geleneksellikten modernliğe geçme sıkıntıları yaşayan bireyleri ele almışlardır. Türk Edebiyatında "Memleket Hikayeleri" adı ile yayınlanmış (Refik Halit Karay - 1919, Bekir Sıtkı Kunt - 1933, Ayfer Tunç - 2012) üç ayrı eser vardır. 1930'larda hız kazanarak gelişen Memleket Edebiyatı mensuplarından Bekir Sıtkı Kunt'un Memleket Hikayeleri adlı eseri, toplumsal dönüşümün bireyler üzerindeki etkilerini ele alan öykülerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Anadolucu Akım, Memleket Edebiyatı, Toplumsal Gerçekçilik.

* Makalenin Geliş Tarihi: 29 Eylül 2017 / Kabul Tarihi: 6 Kasım 2017.

** Yard. Doç. Dr., 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü
nurozmelmur@gmail.com

Giriş

19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin siyasal ve toplumsal değişimleri hızlı ve köklü bir biçimde yaşadığı dönemdir. Bu süreçte olumlu/olumsuz durumları, sosyal gelişmeler ve toplumsal çözümleri bir arada görmek mümkündür. Siyasal olaylar çoğunlukla olumsuz yönde ilerlemiş, toprak ve nüfus kayıpları, artan ekonomik bağımlılık 20. yüzyılın başlarında İmparatorluğu dağıtmıştır. Öte yandan kimi reformlar, düşünce akımları, edebi ve kültürel değişimler, bu yüzyılda zemin bularak gelişmiş, zenginleşerek sonraki döneme devrolmuştur.

Düşünce akımlarının ortaya çıkışı ve gelişimi çok öncelerden başlamış olmakla birlikte esas varlığını II. Meşrutiyet döneminde göstermiştir. Bunu yayın faaliyetlerinin artması ile de net bir şekilde görebiliriz. Yüzyılın başında Osmanlı, çözüme süreci hızlandıkça kurtuluş çareleri arama çabaları, düşünsel akımların yaygınlaşmasını sağlamıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nin başlangıcı olan 1908 yılı bu bakımlardan bir dönemdir. Toplumdaki birçok yeniliğin hayat bularak geliştiği süreçte düşünsel akımların çeşitliliği dikkat çeker. Osmanlı meclisinin yeniden toplanması, siyasal partilerin kurulması, kültürel/siyasal derneklerin faaliyet göstermeye başlaması toplum ve düşünce hayatına hareket getirmiştir.

Bu döneme özgü düşünce akımları çok çeşitlidir. Burada sadece İslamcılık, Milliyetçilik, Batıcılık adıyla temellendirebileceğimiz üç ana akımın adını vermek yeterlidir. Bu akımlar üzerinden gelişen fikirler, ideologları aracılığı ile toplumda yansımalar bulmuş, yayın ve iletişim olanakları ile etki alanları oluşturmuştur. Her bir akım bünyesinde aşırı ve ılımlı kanatlar barındırmış, kimi zaman da kendi aralarında ortaklıklar kurarak, asli yapılarından farklılaşabilen oluşumlar göstermişlerdir. Burada en tipik örnek olarak Mehmet Akif'i göstermek mümkündür. Önce İslamcı ideoloji içinde yer alan şair, Millî Mücadele sırasında Türkçü-İslamcı bir çizgiye gelmiştir.

Sözü edilen akımlar içinde milliyetçilik 20. yüzyılın başından itibaren en etkili olanıdır. Kuşkusuz bu etkinin siyasal ve toplumsal olaylarla yakın bağlantısı vardır. Birinci Dünya Savaşı ile onu takip eden Kurtuluş Savaşı sürecinde akım Turan düşüncesinden Anadolu milliyetçiliğine evrilmiştir. Böylece sınırları ve zemini belirgin, ütopya olmayan, gerçekçi bir ideoloji olma çabası da ortaya çıkmıştır.

Türkçü Milliyetçilikten Anadoluculuk Akımına

Dil, din, tarih ve kültür açısından Anadolu'ya yönelme eğiliminin kaynağı Türkçülük akımıdır. Aydınlar dikkatlerini halka, yani Anadolu'ya yöneltmeye 1800'lerin sonundan itibaren başlamışlardı. Siyasal, toplumsal ve askeri açılardan kritik olan bu yıllar Anadolu köylüsü ile memleket halkı arasında yakın bağlar kurulmasının da başlangıcı sayılabilir.¹ Örneğin 1902 yılında Mısır'da Süleyman Vahit tarafından “*Anadolu*” isimli bir dergi çıkarılmış, küçük Asya'dan kutsal vatan ve Türk yurdu olarak söz edilmiştir. Bu dergiden sonra da aynı isimle halkı savunmak ve sorunlarını dile getirmek amacıyla pek çok dergi ve gazete yayınlanmıştır.² Isparta Mebusu Hakkı Bey'in 4 Mayıs 1916 tarihli Türk Yurdu dergisinde yayınlanan yazı dizisi bu anlamda ilk örnek olarak gösterilir. “*Anadolu: Köyümden Geliyorum*” adlı dizi Anadolu'dan memleketin asıl gövdesi olarak söz eder.³ Anadolu'ya ilginin genel olarak Kurtuluş Savaşı sürecine kadar ihmal edilmiş olduğunu söylemek mümkündür. İstanbul için Anadolu yokluk, salgın hastalık ve acılar içinde bir yerdir. Halkı cahil, geri kalmıştır. Mondros Mütarekesinden sonra birçok gazeteci ve düşünürler elde kalanlar üzerinden bir kimlik geliştirmek için kafa yormaya başlar. Anadolu'ya ve Anadolu halkına yaklaşımlar, Kurtuluş Savaşı ile gerçekçilik kazanır. Tüm savaşların, maddi ve manevi kaynağı olan Anadolu saflığının, masumiyetin sembol mekânıdır. Yüzyıllardır sömürülen halkı itaatkâr, zulme boyun eğen, kaderine razı, bir hırka bir lokmayla yetinen insanlardan müteşekkildir. Toplumsal kalkınmaya buradan başlanmalı önce genel bir vatan ve millet sevgisi oluşturulmalıdır. Millî Mücadele'de sırasında bu yaklaşım güçlenerek daha derin hayati bir anlam kazanır. Şimdi elde kalana sahip çıkılmalıdır. Artık dikkatlerin öze ve içeriye yöneltilmesi gerekir.⁴

Başta Hilmi Ziya Ülken olmak üzere dönemin düşünen ve yazan insanları bu yoldaki en esaslı teorileri geliştirmişlerdir. Ülken önce

¹ Ziya Gökalp halk medeniyeti düşüncesini “Devlet ruh ise halk bedendir” sözleri ile ifade ediyor. Bkz. Zafer Toprak, *Türkiye'de Popülizm*, Doğan Kitap İstanbul, 2013, s. 178.

² Metin Çınar, *Anadoluculuk ve Tek Parti CHP'de Sağ Kanat*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013, s. 42.

³ Metin Çınar, *a.g.e.*, s.48.

⁴ Funda Selçuk Şirin, “Türk Aydınının Anadolu'ya Yönelişinde Balkan Savaşlarının Rolü”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVIII/2 2013 523-548.

“Anadolu” isimli el yazması dergi çıkarır.⁵ Daha sonra aynı isimle ve aylık olarak yayınlanan (Nisan 1924- Mart 1925-12 sayı) dergi, kısa ömrüne rağmen hem düşünsel altyapısı ve memleket fikrinin oluşmasında hem de edebiyat, folklor, kültür, iktisat ve coğrafya bakışının gelişmesinde yeni bir akımın beşiği olmuş, teorileri ile devrinin üzerinde yaklaşımlar geliştirmiştir.⁶ Bu akımı yeni devletin geçmişteki açmazlara ve felaketlere tekrar sürüklenmesine izin vermeyecek insan yetiştirme arayışı olarak tanımlamak da mümkündür. Bu yeni insan tüm farklılıkları ikincil kılacak bir kimliğe sahip olmalıdır.

Dergiyi çıkaran grup Türk düşünce tarihinde ve akımın farklılaşarak gelişmesinde etkiler bırakmış isimlerden oluşur.⁷ Genel savlarını şöyle özetleyebiliriz: II. Meşrutiyet döneminde gelişen fikir akımları, I. Dünya Savaşı ve Mondros Mütarekesi ile iflas etmiştir. Üstelik Mütareke maddeleri uyarınca Anadolu işgal edilmiştir. Artık Osmanlılıktan bağımsız, yeni bir kimlik geliştirilmeli, Anadolu medeniyeti öne çıkarılmalı ve dünyaya gösterilmelidir.⁸ Akımın öncüleri, millet kavramını o kritik günlerin ağır koşulları altında yeniden oluşturmaya çalışmışlardır. Birbirleriyle tarih ve kültür olarak bir bağ oluşturamayan önceki akımlardan vaz geçilmeli Anadolu ile ulus bağından hareket edilmelidir.⁹ Önceki akımların sorunları çözmediğine bizzat şahit oldukları için misyonları ve tuttukları yolun gerçekçiliği kavranarak kabul görmüştür.

⁵ Bkz. Hilmi Ziya Ülken, *Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul, Ülken Yayınları, 1998.

⁶ Derginin tamamının günümüz alfabesiyle yeniden yayını için bkz. Aslan Tekin-Ahmet Zeki İzgöer (haz.) *Anadolu Mecmuası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011. 500 s.

⁷ Mükrimin Halil (Yınanç) ile Hilmi Ziya (Ülken), derginin sahibi Mehmed Halid (Bayrı), sorumlu müdürü Haydar Necip ve Ziyaeddin Fahri (Fındıkoğlu)

⁸ Bkz. Yılmaz Bingöl-Ahmet Pakiş “Milliyetçiliğin Anadolu Söyleminde Yeniden Üretimi” *Amme İdaresi Dergisi*, C.49, S. 1, s. 1-27, Mart 2016, http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/4a7b6fd98348708_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi Erişim tarihi 4.06.2017.

⁹ Bkz. Fuat Hacısalihoğlu, “Anadolucu Tarih Yazımı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 40, Ekim 2015, s.253-266.

Dergiyi çıkaranlar yaklaşımları ile akıma felsefi boyut kazandırmışlar millet, vatan, tarih, uygarlık, kültür v. b. kavramlara yeni yaklaşımlar geliştirmeye çalışmışlardır:¹⁰

Anadolu Mecmuası'nın neşrinden maksat, bir Anadolu ilmi ve bir Anadoluculuk mesleği vücuda getirmektir. İtiraf edelim ki doğup büyüdüğümüz yurdu lâyıkıyla tanımıyoruz. Bu yurdun mazisine, tarihine vâkıf olmadığımız gibi, şimdiki vaziyetinden, binaenaleyh istikbalinden de bi-haberiz... Anadolu mecmuası, bütün anasır ve teferruatıyla işte bu medeniyeti ve onu ibdâ edenleri evvelâ kendimize, sonra birikim halinde herkese göstermek niyetindedir.”¹¹

Dergi mensupları buhranlı ve belirsiz bir ortamda hem kendilerini hem de ait oldukları toplumu gerçekçi ve sağlam bir bakışla tanımaya ve öğrenmeye yönelmişlerdir. Kimi zaman Memleketçilik olarak da adlandırdıkları akımı ırktan bağımsız bir millet tanımından hareketle ele almışlardır. Anadolu'nun antik kültürünü de ön plana alan halk masalları, destanlar aracılığı ile özgün kaynaklara yönelme çabası içinde olmuşlardır.¹²

“İnsani Vatanperverlik”

Anadoluculuk, *aydınımızın 'biz kimiz, nereye aitiz' sorularına cevap bulma çabası*¹³, ulus kimliği oluşturmada gerekli unsurların ve alanların yeniden tanımlaması hareketidir. Öze dönme, hatta özü bulma gayretidir. Bu gayret

¹⁰ Levent Bayraktar, “Bir Düşünce Ekolü Olarak Anadoluculuk”, <http://www.kirmizilar.com/tr/index.php/konuk-yazarlar2/1655-bir-dusunce-ekolu-olarak-anadoluculuk>. Erişim tarihi 6.6.2017.

¹¹ Necati Tonga, “Anadolu Mecmuası (1924–1925) ve Anadoluculuk Fikri Üzerine Bir İnceleme”, *Türk Yurdu*, C.31, S.285, Mayıs 2011, s.138–142.

¹² Tanpınar 1940'ların ilk yarısında “Yeni Edebiyat Cereyanına Dair”, “Milli Bir Edebiyata Doğru”, “Halk Destanlarından Milli Edebiyata I” ve “Halk Destanlarından Milli Edebiyata II” isimli yazılarında kendi kaynaklarına yönelme olgularını ele almaktadır. A. H. Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yayınları, İstanbul 2000, s.87-103. Ayrıca bkz. Mehmet Kaplan, “Anadolu'nun Keşfi”, *Hisar Dergisi* II, S.129, Mayıs 1974, s. 3-4.

¹³ Köksal Alver, “Anadoluculuk ve Hilmi Ziya Ülken”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, S., s.135-138 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867456.pdf>. Erişim Tarihi: 7.07.2017.

bir bakıma toplumun doğal bir tepkimesi, aynı coğrafyada yaşayan unsurların kendi yazgılarını belirleme çabasıdır.¹⁴ Dönemin ağır koşullarına rağmen varlık göstermesi bir yana kendinden önceki akımların yeniden ortam bulma ihtimalini dizginlemesi bakımından da önemlidir. Örneğin Tanpınar akım mensuplarının “*Dilde, düşüncede realite ile derin münasebet ve memleketi görme ve yoklamadaki başarıları*”nı övgüye değer bulmaktadır.¹⁵

Akımın öncü ismi Hilmi Ziya Ülken kimlik arayışına yönelik derinlikli analizleri “İnsani Vatanperverlik” isimli kitabında somutlaşmıştır.¹⁶ Geçmiş devirlerdeki ırksal veya dinsel aidiyetlerden bağımsız olarak, bu coğrafyanın bir ferdi olma bilinci gelişmelidir. Anadolu insanına “bütünsel hümanist” yani “uygar” bir kimlik geliştirmek amacıyla getirdiği çözümler oldukça önemli, bugünkü toplumsal meselelere dahi ışık tutacak değerdedir. Şöyle ki; Kurtuluş Savaşı ile varlık mücadelesi bir kez daha kanıtlanmış, şimdi “*Rönesans yapma imkânı*” ortaya çıkmıştır. Bu aşamada toplumu “*insani vatanperverlik*” toplumuna dönüştürecek bir Rönesans’a ihtiyaç vardır. Bu Rönesans başarılırsa Anadolu insanı Doğu’nun kapalı uygarlık çerçevesinden çıkarak geniş ve çeşitli uygarlık alanlarına açılabilir. Ülken burada, Doğu uygarlığından tamamen vazgeçmekten değil, ait olunan kültürün köklerine inerek dış dünyadaki bütünsel hümanizm yürüyüşüne katılmaktan bahseder. Anadolu insanı kendini tanıyarak, bilerek, özüne bakarak adımlarını hızlandırmalı ve evrensel uygarlık yürüyüşünde arkalarda kalmamalıdır.¹⁷ Akımın eksenini maddi ve manevi vatan realitesidir. Anadolu’nun güncel dertleri ile ilgilenmek, bunları temel mesele olarak ön plana almak gerekir. Bu dava siyasi haritanın sınırları içinde olan bir davadır. Bugün yapılacak onca iş varken geçmişe dertlenmek tehlikeli bir zaman kaybıdır. Görüldüğü gibi akım, içinde bulunduğu koşullara çözüm üretme

¹⁴ Kendini bulmanın insani bir hamle oluşu, çağdaşlaşma ile ilişkisi hk. Bkz Abdullah Kaygı “Türk Düşüncesinde Çağdaşlaşma”, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992, s.205-217.

¹⁵ 1959’da yayınladığı “*Türk Edebiyatında Cereyanlar*” isimli yazısında ise “Modern Türk Edebiyatı bir medeniyet krizi ile başlar” diyerek o günlerin edebiyatını inceler. A. g. e., s. 104-129.

¹⁶ Hilmi Ziya Ülken, *İnsanî Vatanperverlik*, Remzi Kitaphanesi, İstanbul 1933.

¹⁷ Bkz. Saadetin Elibol, “Hilmi Ziya Ülken”, *Milliyetçilik*, Çerçeve yazı C. 4, s. 520-527, İletişim yay, 2002.

bilinciyle hareket etmekte ve yeni kurulan devletin temel amaçları ile örtüşen yollara yönelmeye çalışmaktadır.

Akımın ideolojik olarak ayrılmaya başlaması ve farklı kollardan yürümesi Cumhuriyet'in, hızlı bir toplumsal siyasal devrim süreci ile batıcılık temelli modernizme yönelmesiyle ortaya çıkar. Dergi çevresi ise bu durumdan farklı bir çizgide kalır, yavaş ve sağlam bir evrimleşme ile derece derece ilerleme, mevcut kültür özelliklerinin Avrupa uygarlığı ile harmanlama fikrinde dirler.¹⁸ Bu aşamadan itibaren Anadoluçuluk kendi içinde iki asli koldan gelişerek ilerler. Cumhuriyetin temelini oluşturan laik nitelikli Anadoluçuluk (sonra Memleketçilik) ve gelenekçi\muhafazakâr nitelikteki Anadoluçuluk. Bu muhafazakâr milliyetçi çizgi kaynağını Türkçülükten alarak gelişir.¹⁹ Akımın kimlik, tarih, kültür siyaset bakımlarından bu kolunu temsil eden yayınlar düşünce dünyamızda ve edebiyatımızda uzun soluklu bir yol izlemiştir. Hilmi Ziya Ülken'den Mükrimin Halil Yınaç'a, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'ndan Remzi Oğuz Arık'a, Nurettin Topçu'dan Mehmet Kaplan'a uzanan ve daha birçok ismi içinde barındıran bu düşünce yolculuğu kültür ve edebiyat tarihimize pek çok kitap, dergi v.b. yayın kazandırmıştır. Bu kolun ayırıcı özelliği, topluma kimlik oluşturmada gelenekselliğe dayanan sanat anlayışları olmuştur denebilir. Mensupları edebi kaygı taşırlar, eserlerinde dil ve üslup zevkini ön plana alırlar. Önceki kuşakların sanatsal beğenilerini miras edinmişlerdir. Aşırı ve yanlış batılılaşmaya karşıdır. Diğer kolda ise yeni sınırlar içindeki bağımsız bir devlet bünyesindeki tüm unsurların eşit ve ortak gelişiminin hedeflendiği bir ulus modeli vardır. Ana hedefi kalkınma, ilerleme, sınırları net olan vatana sahip çıkacak koruyacak bir Anadoluçuluk'tur. Bu akım artık Memleket Edebiyatı adı ile adlandırılacaktır. Toplumcu-Gerçekçi akım ve Köy akımı da buradan gelişerek edebiyata başka bir soluk kazandırmaya başlar. Mavi Anadolu hareketi de bu kola dahil edilmelidir.²⁰ Bu kolda da

¹⁸ Frank Tachau, bu saptamayı 16 Mart 1956 tarihinde Hilmi Ziya Ülken'le yaptığı görüşmeye dayandırıyor. Bkz. *Türkler Arasında Ulusal Kimlik Arayışı*, Çev. Mehmet H. Doğan, *Cogito*, S. 21, Kış 1999, s.248.

¹⁹ Bu kol hk. bkz. Levent Bayraktar, "Bir Düşünce Ekolu Olarak Anadoluçuluk", *Felsefe Dünyası*, S.49, s.69-80, 2009\I

²⁰ Seçil Deren bu akımın farklı dalgalarından birini 1990'la kadar getirir. Bkz. "*Türk Siyasal Düşüncesinde Anadolu İmgesi*" *Milliyetçilik*, Çerçeve Yazı C.4, İletişim Yayınları, 2002 s. 533-540.

yüksek sanat ve edebiyat üslubuna sahip olanlar vardır. Ancak toplum gerçeğine vurgu yapmak amacıyla eser verenlerin edebi olma kaygısını ikinci plana aldıklarını söylemek mümkündür.

Toplumların yapılandırılmasında resmî ideolojinin ve edebiyatın rolü ayrı bir araştırma konusudur. Bu süreçte de dönüşmekte olan Anadolu toplumu üzerinde edebiyatın işlevselliği bol miktarda görülür. Özellikle siyasal toplumsal kazanımları yerleştirmek ve kalıcı kılmak bağlamındaki verimlerin ortaya çıkması 1923'ten sonra hız kazanmış ve 1930'larda çizgisi netleşmiştir. Toplumsal gerçekçi bakışın egemen olduğu, sanatı ve edebi kaygıları öne almayan ürünler, Köy Enstitüleri'nin hayata geçmesi ile kuvvet kazanmış, Anadolu ile köy ve köylü arasındaki organik bağ edebiyat aracılığı ile ortaya çıkmıştır. Asli gelişim çizgisini erken Cumhuriyet döneminde yakalayan bu akım kaynaklarda da Cumhuriyet dönemine özgü olarak belirtmektedir. Ayrıca *Türkiyecilik*, *Memleketçilik*, *Anadoluculuk*, *Köycülük* tanımları yakın anlamlarda kullanılmıştır.

Yukarıda sözü edilen temel iki kol toplumsal gelişmelerle bağlantılı olarak varlık göstermiş, zaman içinde yeni yaklaşımlarla ürünler vermeyi sürdürmüştür. Bu bakımdan her iki kola da birer örnek isim vererek konuya netlik kazandırmak gerekir. Farklı edebi ve sosyokültürel anlayışlarda, türlerde ürünler veren Yahya Kemal ve Bekir Sıtkı örnekleri iki kolu netleştirmekte yararlı olacaktır. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki her iki kolun mensupları toplumsal dönüşümlere tanık olmuş, İmparatorluğun dağılışını, Cumhuriyetin kuruluşunu görmüşlerdir. Hemen hepsi Servet-i Fünun dilinden günlük konuşma diline, aruzdan heceye, İstanbul'dan taşraya, bireyden topluma doğru giden yolları yaşamış ve gözlemlemiş kişilerdir. Memleketi ve memleket gerçeğini konu alan edebiyatın gelişmesinde İstanbul dışını görev, sürgün v.b. nedenlerle yaşayarak görenlerin gayretleri ile²¹, eserlerde gözleme dayalı, yalın gerçekçilik ön plana geçmeye

²¹ Muallim Naci örneği için bkz. Hakan Çalık, Memleket Kavramının Modern Türk Şiirine Yansıyan Yüzü: "Dicle", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.1, 2015, s.76-90.

https://sbed.ahievran.edu.tr/makaleler/qw7pi3_tammetin.pdf Erişim Tarihi: 7.07.2017

Faruk Nafiz örneği için bkz. Rauf Mutluay, *Yüz Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı (1908-1972)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, s.155 ve devamı.

başlar.²² Kimliğini ve kendi gerçeğini bulma arayışları, ait olduğu topluma içerden ve analizci bir bakışla mümkün olabilecektir. Göreceğimiz acıtıcı, kabul edilmesi zor şeyler olabilir, ancak baktığımız yerin gerçeği budur ve önce bunun ortaya çıkarılması gerekir. Anadolu akımını Memleketçilik akımına dönüştüren gözleme dayalı gerçekçi boyut buradan itibaren başlar.

Bugün eş\paralel anlamda kullandığımız “Anadolu” ve “Memleket” kelimeleri çıkış ve gelişme noktaları itibariyle farklı iki yaklaşımı belirlemektedir. İlkinde düşünce üretme arayışı, kendi kaynaklarını ortaya çıkararak kimlik geliştirme çabası, ikincide ise yoksulluk ve geri kalmışlık ekseninden hareketle toplumsal gerçeklerin dile getirilmesi söz konusudur. Bu bakımdan birinci kola Anadoluçuluk, ikincisine ise Memleketçilik kavramları ışığından bakmak gerekir.

Birinci Kol Anadoluçuluk: Yahya Kemal Örneği (1884-1958)

Gerek geçirdiği evrimler gerekse mensupları, ideologları ve yazarları açısından zenginlik gösteren bu kol daha çok dergiler çevresinde gelişmiştir. Anadolu Mecmuası, Dönüm, Millet, Hareket, Dikmen, Çığır, Bizim Türkiye, Dergâh gibi isimler örnek olarak verilebilir.

Aynı çizgideki bir başka dergi olan Kültür Haftası’nda “Memleket Edebiyatı” tanımını ilk kullanan kişi Yahya Kemal’dir.²³ Paris yıllarında Albert Sorel, Michelet, Fustel de Coulange, Camille Julien gibi isimlerden “bir milleti kendi tarihinde ve coğrafyasında” aramayı öğrenmiştir. Yurda dönmeden Anadolu ve Türk tarihine ait kaynakları okuyarak tanımaya başlamış, dönünce de aynı çalışmaları sürdürmüştür. Tarihi belgeler, yapılar, kitabeler, taşlar, paralar gibi somut verilerden hareket edilmesi yolunu bu çalışmalarla keşfetmiştir. İnsana, tabiata ve dünyaya bakmak için köklere

²² Burada önceki kuşak olmaları sebebiyle Ziya Paşa, Namık Kemal gibi isimleri anmak gerekir. Bkz. Çetin Yetkin, *Türk Edebiyatında Batılılaşma ve Kimlik Sorunu*, Salyangoz Yayınları, İstanbul 2008, s.15-58.

²³ Dergi için bkz. Gizem Ekin Çelik, *Türkiye’de Muhafazakâr Düşüncenin Uğrakları: Kültür Haftası Üzerine Bir İnceleme*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı (Ankara 2016) Erişim Tarihi: 7.07.2017.

inerek onların geliştiği yerler olan tarihe ve coğrafyaya bakarak kendini bulma yöntemi Cumhuriyet'in ilk döneminde Yahya Kemal ile etkili olmuştur.²⁴

Yahya Kemal 15 Ocak 1936 yılında Kültür Haftası'nda²⁵ “*Mektepten Memlekete*” sözleri ile gerçek kaynağa yönelme işareti vermiştir.²⁶ Ona göre 1870'ten beri düşünce, edebiyat ve basın, batılı okullardan yetişmiş kişilerin elindedir ve memleketle ilgisi yoktur.

*“Acaba bizim vatanımız gibi, geniş bir memleketi olup da onu asla göremeyen, edebiyatta gözleri ecnebi bir âleme dalmış ve yalnız o âlemden bahseden başka bir millet var mıdır?” Mutlaka memlekete yönelen bir akımın olması gerekir. Şiirde öz, nesirde gerçek yalnız tabiatta ve yalnız cemiyette”dir.*²⁷

Yahya Kemal ve yukarda sözü edilen dergiler, birinci kolun teorik çizgiden ilerleyişine örnek olmak bakımından anlamlıdır. Bu kol teorik düzleme eklediği muhafazakâr çizgiyi sonraki dönemlerde de sürdürmüş, şair de kendinden sonraki nesle bu anlamda model olmuştur. Aynı çizgideki Tanpınar'a göre “*Edebiyat İstanbul'dan çıkmış, ictimai ve idealist bir realizme yönelmiştir*”. Boğaziçi yalıları, şaşaalı salonlarda ‘kaç-göç’ün olmadığı danslı salon partileri, sandal gezintileri, musiki âlemleri, gizli ve yasak sevdalar edebiyatın tek ve değişmez konusu olmaktan çıkmaya başlamıştır. Hatta

²⁴ Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura örneği için bkz. Bkz. Zafer Toprak, *Türkiye’de Popülizm*, Doğan Kitap İstanbul, 2013, s. 172-183.

²⁵ Yahya Kemal, “Memleketten Bahseden Edebiyat” *Edebiyata Dair*, Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1971, s.139-144.

²⁶ Çetin Yetkin “Endülüs Raksçılarına ‘Ole’, Kocamustafapaşalıya kuru ekmek” sözleri ile Yahya Kemal’in memleketçi yönünün gerçeğe uygun olmadığını ileri sürer. Bkz. *Türk Edebiyatında Batılılaşma ve Kimlik Sorunu*”, Salyangoz Yayınları, İstanbul 2008, s.151-159.

²⁷ Edebiyatın kendi özgün kaynaklarına dönmekte gecikme nedenleri olarak savaşlar ve diğer toplumsal olayların etkilerini ele aldığı yazıları için bkz. Yahya Kemal “Edebiyatımız Niçin Cansızdır?” *a.g.e.*, s. 145-150. Memleket kelimesinin edebiyatta bir akıma ad olarak benimsenmesini Yahya Kemal’le bağlantısı için bkz. <http://www.salilus.com/memlekettten-bahseden-edebiyat/> Necmettin Turinay, “Edebiyatımızda Memlekete Yöneliş” *Hisar Dergisi*, Mayıs 1974, S.129, s. 6-8. Erişim Tarihi: 7.07.2017.

Tanpınar, “Neden geri kaldık, yakalamak istediğimiz medeniyete yetişmek için neler yapılmalıdır”²⁸ diyerek düşüncelerini açıklamıştır.

İkinci Kol Memleketçilik: Memleket Hikayeleri örneği

Bu kola esaslı gelişmeler Cumhuriyet Dönemi’ne olmuş, eserlerinde rejimi oluşturan değerleri öne çıkaran düşünce ve edebiyat insanları tarafından inşa edilmiştir. Cumhuriyet öncesinde yerli kaynaklardan ve yurt gerçeklerinden hareketle yeni bir sanat anlayışı oluşturmak amacı 1923’ten sonra hız kazanarak sürer.²⁹ Ayrıca akımda halkın cahillik, geri kalmışlık ve yoksulluk sorunları dile getirilerek sosyal yaralara dikkat çekme gayreti vardır. Bu akıma dahil edebileceğimiz birçok eserde güçlü-güçsüz, köylü-şehirli, aydın-cahil, yoksul-zengin, kadın-erkek konuları daha yalın ve gerçekçi biçimlerde incelenir olmuştur. Birinci kolun düşünselliğinden izler taşımakla birlikte çizgisi somut gerçekçilik ile ayrı bir yöndedir.

Bu akımın\kolun kapsamını, Mütareke Dönemi, Kurtuluş Savaşı, Tek Parti Dönemi, II. Dünya Savaşı Dönemi ve sonrası gibi alanları içeren geniş bir toplumsal arka plan analizi ile değerlendirmek gerekir. Başlangıçta akım Cumhuriyet rejimi içinde edebiyat insanlarının iktidarı destekleme, devrimleri tanıtmaya ve benimsetme misyonu ile birleşmiştir. Öncelikle yurt sorunlarını derinliğine işleyen yapıtlar ile Anadolu’nun güzelliklerini öven, olumlayan yayınlar bir arada görülür.³⁰ Zamanla Memleket edebiyatı İnkılap Edebiyatı olarak yoluna devam eder. Edebiyatın toplumsal misyonu netleşir.³¹ Bu koldaki edebiyat insanları, toplum meselelerini dile getirmeyi

²⁸ A. H. Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2000, s. 122-123.

²⁹ Mehmet Emin Yurdakul’un 1914’te “Benim Şiirlerim” adıyla, Ziya Gökalp’in 1918’de ve Faruk Nafiz Çamlıbel 1926’da “Sanat” başlığıyla yazdıkları şiirlere dikkat çekilmektedir. bkz. Sabahattin Çağın, “Milli Edebiyattan Memleket Edebiyatına Üç Manifesto Şiir”, *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S.1, Mart 2010, s.47-57.

³⁰ Atilla Özkırımlı, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Ankara, Ümit Yayıncılık 1995, s. 191-192. Bu saptamaya daha sonraki dönemden şu iki zıt örnek verilmelidir. Mahmut Makal, *Bizim Köy*, Varlık yayınları İstanbul 1950 141 s. ve Cahit Beğenç, *Bizim Köy*, Ulus Basımevi, Ankara 1948, 63 s.

³¹ Bkz. Konur Ertop, *Emperyalizmle Savaşım, Edebiyat İncelemesi*, İstanbul, ABC Yayınları, 1979. 96 s.

sanat eseri üretme kaygısının önüne alan veya sanatı toplumsal amaçlarla yapan kişilerdir. Eli kalem tutan çok sayıda insanın bu bilinçle verdiği ürünler dönemin ruhunu da yansıtmaktadır. Öte yandan bu kuşağın toplumsallık amacına Köy ve Köycülük akımları ile paralel olarak bakılmalı, toplumsal kalkınma ve edebiyatın işlevinde Köy Enstitüleri'nin etkileri de gözden kaçırılmamalıdır.

Memleket Edebiyatını biraz daha somutlaştırmak gerekirse, ürünlerin genel özelliklerini saptamak yararlı olacaktır:

1. Öncelikle yurt ve millet sevgisini harekete geçirmek, toplumun dikkatini Anadolu'ya çekmek. (Memleket burasıdır.)
2. Anadolu'nun değerlerini ve zenginliklerini ön plana alarak edebiyatta özgün kaynaklara yönelmek.
3. Toplum meselelerini, sosyal sorunları görerek, edebiyat aracılığı ile göstermek, çözüme yönelik bilinç oluşmasını sağlamak.
4. Yerli veya tercüme eserler aracılığı ile edebiyatın eğitim işlevini canlı tutmak.
5. Toplumsal gelişmeye ve yeniliğe açık insanlar yetişmesini sağlamak.
6. Saf ve yüzyıllardır ezilen\sömürülen Anadolu\köy insanının sorunlarına dikkat çekerek yeni devlet düzeninde bu durumu ortadan kaldıracak çözümler üretmek.

Genç Cumhuriyet'in ideolojisi son madde daha net görülmektedir. *Yakup Kadri'nin "Yaban, Reşat Nuri'nin "Çalığışu", Halide Edip'in "Vurun Kahpeye"* isimli Türk Edebiyatının en tipik eserlerine de bu açıdan bakılmalıdır. Cumhuriyet döneminde şiir, hikaye, roman gibi farklı edebi türlerdeki ürünler en zengin örneklerini bu süreçte vermiştir.³² *"Memleketimden İnsan Manzaraları"* adlı eser akımın şiir türündeki başyapıtıdır.³³

³² Son zamanlardaki bir yayın için(31 Ağustos 2017) bkz Ekrem Işın "Bir Memleket Edebiyatçısı: Sabahattin Ali" <http://oggitto.com/bir-memleket-edebiyatcisi-sabahattin-ali> Erişim tarihi 28.09.2017.

³³ Nazım Hikmet, *Memleketimden İnsan Manzaraları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2016.

Bekir Sıtkı Kunt

Edebiyatımızda aynı adlarla yayınlanmış bazı eserlere rastlamak mümkündür. Faruk Nafiz ve Ziya Gökalp'in "Sanat" adlı şiirleri, Cahit Beğenç ve Mahmut Makal'ın "Bizim Köy" adlı eserleri ilk akla gelen örneklerdendir. *Memleket Hikayeleri* adı bu bakımdan dikkat çekicidir ve aynı adın kullanıldığı üç eser gözümüze çarpar: Refik Halit Karay *Memleket Hikâyeleri*, (1919), Bekir Sıtkı Kunt, *Memleket Hikayeleri* (1933), Ayfer Tunç, *Memleket Hikayeleri* (2012)³⁴

Refik Halit Karay, *Memleket Hikayeleri* adlı eseri ile bu anlamda bir çığır açmıştır.

Günümüzün yazarlarından olan Ayfer Tunç'un neredeyse tüm eserleri bu türün güncel örnekleri olarak kabul edilmelidir.³⁵

Edebiyat tarihinde adına seyrek rastlanan bir yazar Bekir Sıtkı'dır.³⁶ Bekir Sıtkı, Kunt soyadını almadan önce yayınladığı kitabın girişinde bir açıklama yapmış, amacını "Refik Halit'in kitabını taklit ve tekrar etmeyi yahut şöhretinden istifadeye kalkışmayı hiç düşünmedim" diyerek baştan söylemiştir. Bu ismi kendi hikâyelerini toplu olarak ifade eden bir tanım olmasından dolayı tercih ettiğini belirtirken şöyle ilginç bir saptama yapar: "Günüün birinde başka bir hikâyeci gene bu cinsten hikâyeler yazarsa onlara da (*Memleket Hikâyeleri*) ismini verebilir" derken adeta 80 yıl önceden Ayfer Tunç'u işaret etmiştir. "Bir eserin alamet-i farikası kapaktaki herhangi bir isim değil, o kitaba damgasının vuran yazarın adı ve şahsiyetidir" sözleriyle durumu açıklığa kavuşturmuştur.

Ayfer Tunç'un *Memleket Hikayeleri* isimli kitabı, Bekir Sıtkı'nın "bu cinsten" tanımına dâhil olmamakla birlikte, sonraki yıllarda yazılacak yeni "Memleket Hikâyeleri"ne bir basamaktır diyebiliriz.

³⁴ Bkz. İletişim Yayınları, *Memleket Kitapları* dizisi.

³⁵ Bir örnek olarak bkz. Zeynep Ateşal, "Ayfer Tunç'un *Memleket Hikayeleri* Adlı Eserinde Sakarya, Karasu ve İstanbul Üçgeni" *Türük Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 2013 Yıl:1, Sayı:1 Sayfa: 65-79 <http://www.turukdergisi.com/PdfMakaleGoster.aspx?ID=20>. Erişim Tarihi: 7.07.2017. Ayrıca "Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi" isimli romanı 'memleketimden insan ve mekan manzaraları' olarak değerlendirilebilir.

³⁶ Bekir Sıtkı, *Memleket Hikayeleri*, Remzi Kitaphanesi, Burhaneddin Matbaası, İstanbul 1933, 72 s.

Kunt'un öyküleri Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan değişme sürecinde kurumlara ve yapılara karşın, değişemeyen insanı ele alır.

Kitabının başında “*bu cinsten*” diyerek tanımladığı öykülerinde memleket gerçeği bütün yalınlığı ve gözlem gücü ile ortaya çıkmıştır. Taner Timur'un “*bir sanat eserini özetlemenin onun estetik özüne aykırı olduğu*” düşüncesine tamamen katılarak³⁷ öykülerine değinmek, konu alınan kitap hakkında fikir verici olacaktır.

Bekir Sıtkı Kunt'un “Memleket Hikayeleri”nin İçeriği

Bekir Sıtkı üzerine yapılmış çalışmalar fazla değildir.³⁸ Genellikle edebiyat tarihi içinde, yaşadığı dönem itibariyle sadece adı anılan bir yazar olmuştur. Kunt öykücülüğünün yanı sıra gerek yaşamı (1905-1959), gerek mesleki uğraşları ile tipik bir Cumhuriyet aydınıdır. Hukuk eğitimi almış, Antakya kökenli olması nedeniyle Hatay'ın anavatana katılması sırasında önemli rol oynamıştır.³⁹ Öykülerini ithaf ettiği kişilerle ortak sosyal bir bakış açısı olduğu dikkat çekmektedir. Edebiyat tarihi kaynaklarında, bu makalenin çerçevesine dahil olmayan edebî yönünden “nesnel saptamalar dışında” pek söz edilmez. Memleket Hikayeleri kitabında bir dönemin yaşamına, toplumuna, ekonomisine, insanına ve zaaflarına ilişkin bolca veriler bulmak mümkündür. Gerek öykü kahramanları gerekse diğer kişiler, çıkarları söz konusu olduğunda tipik tutumlar sergilerler. Geri planda kalan şahıslara ana karakterlerin çıkarıcı davranış ve düşüncelerini belirginleştirme görevi verilmiştir. Kunt'un kitabın başında hikayelerin özelliğini belirtirken kullandığı “*bu cinsten*” ifadesi, edebiyatta memleket teması açısından anahtar kelime gurubudur. Bu nevi hikâyeler, dönüşüm geçirmekte olan toplumun aksayan yönlerini, bireysel menfaatten kamusal menfaate geçiş sürecindeki sancılarını edebiyat aracılığı ile gösterme misyonu üstlenmiştir. Öte yandan yazarın Cumhuriyet aydını/bürokratu bakışı öykülerine önemli ölçüde yansımıştır.⁴⁰

³⁷ Taner Timur, *Osmanlı- Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*, İmge Yayınları, Ankara 2002, s.12.

³⁸ Ayşenur Külahlıoğlu İslam, *Hikayeci Bekir Sıtkı Kunt*, Grafiker yayıncılık, Ankara 2004, 180 s. Bülent Nakib, *Bekir Sıtkı Kunt*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Antakya 1990, 160 s. Veli Sarıkamış, *Bekir Sıtkı Kunt'un Hikayeciliği*, Antakya : Hatay Kültür, Sanat ve Turizm Vakfı, 1991, 63 s.

³⁹ Bkz. İslam, *Hikayeci Bekir Sıtkı Kunt*, s. 21-26.

⁴⁰ Bkz. Levent Ali Çanaklı, *Türk Romanında Bürokrasi ve Memurlar (1872-1950)*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2011.

Öykülerin Analizi

1-Köylünün Yediği Kazık: (1931) Hikâye, adından da anlaşıldığı gibi, yoksul ve cahil köylünün kurnaz kasaba tüccarı tarafından aldatılması üzerine kuruludur. Bu durum adeta bir gelenektir ve her zaman iki taraf da uyanık davranıp kârlı çıkmaya uğraşır. İki taraf da birbirinin bu yönünü çok iyi bilmekle birlikte aldanıp hep köylü olur. Çünkü köylü, uyanık davranmaya çalışırken dahi tüccarın oyununa gelecek kadar cahildir. Hesaptan anlamaz, yoksulluğundan dolayı kendini tüccardan daha aşağıda görür, ona ayıp etmekten çekinir. Kasabada haftada bir kurulan pazarda yumurta, yoğurt tereyağı gibi ürünlerini satıp çarşıdan kumaş, düğme ve benzeri malları almak ister ve parası hiçbir zaman yetiştirmez.

Tüccar veresiye defteri tutar, köylünün anlayamadığı rakamları, borç hesaplarını kendine göre ayarlar. Sonuçta köylü, geçmiş borçlarını ödeyemediği gibi bu alışverişten daha da borçlanmış olarak ayrılır. Bu öyküde toplumsal değişime ayak uydurma sorunlarından gündelik kaygılara ve çıkarılara uzanan bir çizgide tüccar örneği tipiktir: Borçlarını eski bir mektep defterine kaydeder. Defter tüccarın işini sağlama alma, sermayesini cahil ve yoksul köylü üzerinden arttırma konusunda bir simgedir. Defterin kabındaki Enver'le Niyazi'nin palabıyık resimleri okuyucuya ta Hürriyet yılından yadigar kaldığı hatırlatmasıyla gösterilir. Tüccarın her köy halkı için ayrı bir defter tutması, bu defterlerde her kişi için ayrı bir yaprak ayırması onun garantici ticaret anlayışını ortaya koyar. Öyküde yazarın en çok fark edildiği yer bu tüccar tiplmesidir. Tüccar, yeni düzenin kendi çıkarlarını bozacağına farkındadır. Gerçi ticaret anlayışında henüz bir değişiklik olmamış ama şeklen düzene ayak uydurmuştur. Önceleri abani sarıklı iken, artık (yazar 'şimdi' ifadesini kullanıyor) kenarı meşinli bir kasket giymektedir. Paralı pullu, mallı mülklü, göbeğine kadar tahta sakallıdır. Abdülhamit devrinde askerlikten kurtulmak için medresede okumuştur, dilinden ayât ve ehadis eksik olmaz. "*Bizim veresiye muamelemiz insafımızdan merhametimizden!*" diyerek anhalı minhalı hesaplar yapar. Mahcup köylü tüccarın ne iyi adam olduğunu, dünyanın böyle iyi adamlar yüzü suyu hürmetine durduğunu, yoksa çoktan batacağını düşünür. Yazar tüccara acı ve kindar bir sesle "*Siz bu gibi hediyeleri hükümetteki memur efendilere götürün, onlar alırlar, biz namuslu tüccarız, fakir köylünün hakkını yemeyiz!*" dedirterek yeni dönemle sorunlu olduğunu gösterir. Bu sorun, İstanbul'da hususi liselerden birinde okuttuğu oğlu kanalı ile de görülür. Oğlanın adı Cafer'dir ama dönemin

Türkçü modasına uyarak kendine Tekinalp ismini takınmıştır. Üstelik babası ona sözünü geçiremez.

2-Bu Bir Değirmen Hikayesidir: (1931) Burada da yazar kendisini gizlemez ve toplumdaki yoksulluğun kaynağı olarak ağalık düzenini gösterir. Bu düzen, yoksulun kuşaklar boyunca yoksul kalması, ağanın da her devirde servetini arttırarak sürdürmesidir. Ağanın taktığı, verimli bir noktayı keşfedip verimi kendi kaynağı haline dönüştürmektir. Gücü devlet işlerine müdahale edecek kadar sınırsızdır. Hikayedeki mütegalibe, tek varlığı ve geçim kaynağı bir değirmen olan herhangi bir köylüyü bağımlı ve borçlu hale getirmektedir. Bu kişi şöhreti saraya kadar uzanmış, Sultan Mahmut'un ihsanlarına nail olmuş, halk tarafından yarı peygamber gibi tanınan Şeyh Velüyeddin Efendi'nin torunlarından Şerif Ağa'dır. Şerif Ağa dedesinin mirası olan düzeni devralmış, servetini ailesinin eski nüfuz ve şöhretine dayanarak veya kendisi mülk edinerek yapmıştır. Kasabanın yarısı ile kırk elli parça köyün sahibidir. "*Kapitülasyonlara benzeyen imtiyazları*" vardır. Adamlarından hiçbirini askere göndertmez fakat tepeden tırnağa silahlandırarak eşkıya gibi dağlarda bekletir. Kaymakam bu adamdan korkar ve onun rızası olmadan hiçbir kâğıda mühür basmaz. Göreve genç bir kaymakam gelse, "toy"luğundan ona kafa tutsa bile korkutulur ve istifa ettirilir. Devletin taşra karşısındaki durumunu da gösteren bir başka cümle ise şudur: "Hatta öldürse bile arayıp soran olmaz." Devlet göreve gönderdiği memurunu, kendi kolluk kuvveti olan bir derebeyi ile baş başa bırakır.

Yazar öykünün sonunda çarpık toplumsal düzeni, sosyo-ekonomik adaletsizlikle ortaya çıkan süreçleri ezen ve ezilen tarafların, eski devirlerden süregelen dinamiklerini tarihe dayandırarak vurgulamıştır. Değirmene el koyma olayının üzerinden 25 yıl geçmesine, eski ve yeni sahibinin ölmesine rağmen "dere içindeki değirmen Şerif Ağa'nın oğulları hesabına harıl harıl" işleme devam etmektedir.

3- Çifte: Bu öyküde ana karakter, devletle temas eden bir köylüdür ve öykü yargıç ve köylü arasındaki diyaloglarla ilerler. Olay köylünün ölen oğluna ait olan, jandarmanın el koyduğu çiftelyi almaya çalışması olarak okuyucuya yansır. Köylü de çiftelyi alıp dükkâna koyacağını kesinlikle satmayacağını söyleyerek derdini anlatmaya çalışır. Köylünün oğlu köy ağasının kızı Emine'yi sevmiş, babası vermeyince de çiftelye canına kıymıştır. Yazar köylüyü çarıklı, poturlu, sakallı ve başındaki kasketi acele ile koynuna

sokarak hürmet göstermeye çalışır bir tarzda resmeder. Emine ile birbirlerini sevmelerine rağmen kavuşamayan ve canına kıyan oğlunun, kızı kaçırmadığına da yazıklanmaktadır. Başta olay acılı köylünün rahmetli oğlunun yadigarını almak istemesi şeklinde cereyan eder. Okuyucu bunu emanete sahip çıkma, kendi mülkünü devlet elinde bırakmama biçimlerinde yorumlayabilir. Ancak hâkimin ısrarları karşısında köylü, çifteyi satmayacağına, yalnızca dükkâna koyacağını söylerken de kendisi ile çelişmektedir. “*Bende yürek var efendi!*” diyerek, ‘Allahtan korktuğunu, sonra o paranın cehennemde ateş’ olacağını söylerken de yaygın değerlerin etkisi verilmektedir. Bununla beraber dükkânda bir müşterisi çıkma ihtimalini veya tüccara olan borcunu bu çifte ile kapatma niyetini ifade ettiği halde çifteyi satmayacağına ısrarlıdır. Hâkim emanet defterinde kayıtlı olan çifteyi buldurup köylüye verir. Köylü ölen yiğit oğlunun elinde ve omuzunda görmeye alıştığı çifteyi gözyaşları ile teslim alır. Köy ağası hakkında söylenerek acısını dile getirirken mübaşir tarafından da kapı dışarı edilir. Bu noktadan sora köylü borcundan kurtulacağını düşünerek sakinleşir ve çarşının yolunu tutar. Tüfeği, borcuna karşılık tüccara verecektir. Bu da maddi zorunluluk içinde olan köylü açısından, yadigâr tüfeğin para karşılığı elden çıkarılması, yani satılması anlamına gelmemektedir.

4-Hancı Fettah Efendi: (1931) Bu öykü Sadri Ertem’e ithaf edilmiştir.⁴¹ Hanlar Memleket Edebiyatında Anadolu’nun gerçeği ile karşılaşılan önemli örnek mekanlardır. Öykü şimendifer hattından uzak kasabalarından birinde otel ve ahır vazifesi gören bir handa geçer. Hanı işleten Fettah Efendi fesat, paragöz ve kötü niyetli bir adamdır. Tavukların eskisi gibi yumurta vermediğini fark edip ‘horozla ilgili çözümler’ ararken yumurtaların çalındığı yargısına varır. Çünkü bir vakitler tavukların artık horozsuz da yumurtlayabileceğini işitmiştir. Bu yumurtaları çalan kişiyi de kafasında belirler. Hanın garsonunun alacak gündelikleri birikmiş olduğundan, alacağına karşılık yumurtaları çalmaktadır. Gözü ile görmüşçesine bunu hesabını yapmaya başlar. Ceza olarak çocuğun gündeliklerini vermeyip onu bir ay daha bedava çalıştırmayı aklına koyar.

Ana karakter hancının kişiliği, hana gelen bir yabancıнын uzun zamandır görüşmediği kardeşinden haber getirmesi ile netleşir. Yıllar önce

⁴¹ Edebiyat tarihinde toplumsal gerçekçi akıma mensup ilk yazarlardandır. Edebiyatın toplumsal işlevinden yola çıkan eserler vermiştir. (Çıkrıklar Durunca, Bacayı İndir Bacayı Kaldır, Silindir Şapka Giyen Köylü).

handa kalan bir oyuncu kumpanyasındaki kadınlardan birine gönlünü kap-
tırıp onun peşinden giden kardeşi şimdilerde zordadır. Kadını vurmuş,
hapse düşmüştür. Üstelik dört yaşında kızı vardır. Birinin oralara yolunun
düşüğünü öğrenmiş ve hancı kardeşine haber göndermiştir. Haberi getiren
adam ona borç da vermiştir. Hancı adamın getirdiği mektubu *“kardeşimin el
yazısı böyle değildir”* diyerek reddeder. Adamın memur bir yakını olma
ihtimalinden dolayı ileri gitmeye cesaret edememekle birlikte durumdan
kurnazca sıyrılır: ‘Haşa, böyle bir beyefendinin para koparmaya çalıştığını
aklına getirmez ama öyle hana her gelen kişinin lafıyla da hareket edemez.’
İyi niyetli saf yabancı, bu taşra kurnazı karşısındaki şaşkınlığı ile kalakalır.
Yazar, taşranın merkezî devleti temsil eden memurlarla iyi geçinme
politikasını, hancının memur bir tanıdığına gelme ihtimali olan bu yaban-
cıya çay kahve ikramları ile vurgular.

5- *Bar Açan Mütেকait*: (1930) Hayırsız torunu ve yeğeni
tarafında dolandırılan bir adamın öyküsü Reşat Nuri’ye ithaf edilmiştir.
Öykünün mekânı İkinci Ceza Mahkemesinin koridorudur. Öykü kişisi
sürekli konuşup şikayetlenen bir yaşlıdır. Yazar burada kendini bir cümle
ile hissettirir. Yaşlı konuşurken çevresinde toplanan meraklılar arasına
karışarak olayı dinler. Adam içkili kadınlı yerlerin günahından çekinmesine
rağmen gözü korkutularak ve bütün malı mülkü sattırılarak bir bar açmıştır.
Zamanla hem paraya hem itibara kavuşacağına, ahir ömründe rahat edece-
ğine hatta güzelce bir kızla da evleneceğine inandırılmıştır. Geri planda
kişilerden torun Burhanettin, dönemin toplumsal travmalarının bir
ürünüdür. Küçük yaşta babasını kaybetmiş, annesi de evlenerek Arabistan’a
gitmiş, oğlunu unutmuştur. Mütেকait dede onu adam etmek için çok
uğraşmış, ama çocuk hiçbir işte barınmamıştır. Sonunda kendi gibi hayırsız
ve üçkağıtçı olan yeğen İsmail ile birlikte kirli işlerine emekli dedeyi alet
ederler. Öykünün son sahnesinde varını yoğunu kaybeden dede duruşma
salonunda davacı yerine alınır ama suçlu yerleri bomboştur.

Bu öyküde döneme ilişkin ipuçları dikkat çekicidir: Emekli adam, bar
işine yanaşmak istemeyince torun ve yeğen onu mürtecilikle suçlarlar. Hatta
torun “bu kafayla gidersen bir gün asarlar seni” diyerek gözdağı verir.
Dedenin şapkası biraz gariptir. Şapka kanunundan sonra görülmeye
başlanan siperli bir tür kalpaktır fakat siperi yukarı doğru kıvrılarak
tutturulmuştur. Bardan kazanacağı para ile beyler, paşalar gibi yaşayıp
Nişantaşı’nda büyük bir konakta oturma, ağır elbiseler giyme, güzel

yemekler yeme, kuştüyü yataklarda uyuma vaatleri ile kandırılan adam ahir ömründe mahkeme solanlarında hakkını aramak zorunda bırakılmıştır.

6- *Erbab-ı Mesalih*: (1930) Refik Ahmet'e ithaf edilen⁴² bu öyküde yazarın sıklıkla kullandığı memur tipi ve sıradan bir vatandaş vardır. Vatandaş Recai'nin devletle temasındaki ilk engel kapıcı Hasan'dır. Hasan açısından bu adam daireye gelen birçok sünepe, beceriksiz erbab-ı mesalihen biridir. Müdürün meşgul olduğunu söyleyerek "bugün git yarın gel" der. Ancak fötr şapkalı Recai, kapıcıyı iteleyerek müdürün odasına girer ve fütursuzca bir koltuğa yerleşir. Hikâyeye temel teşkil eden olay sıradan ve sıklıkla karşılaşılan türden bir arazi anlaşmazlığıdır. Recai bir okul müdürü ile davalıdır. Müdür Recai'nin okul bahçesine ait olan avluyu kendi bahçesine katmaya çalıştığını iddia etmektedir. Recai ise okul müdürünü avludaki ağaçların cevizini çuval çuval toplamakla suçlayarak avlunun kendi bahçesine ait olduğunu ileri sürer. Adam kaba saba ve baskın tutumu ile tapuda araştırma yapılmasının da önünü keser. Sonunda olay okulun aleyhine, erbab-ı mesalih Recai'nin lehine çözülür. Devletin memuru arsaların sahibini "şahsen karar vererek belirler" ve mektep müdürüne bir yazı ile bu arsalara dokunulmamasını bildirir.

Hikâyede olayın geri planında kalan detaylardan bazıları döneme ilişkin veriler içermektedir: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde arazi mülkiyetleri bakımından sorunlar vardır. Devletin görevlisi normalde "yapamam edemem, kabil değil, imzalayamam" gibi sözleri bolca kullanan biridir. Hatta işi için gelenleri asık bir suratla ve çeşitli aşağılamalarla odasından kovduğu bilinmektedir. Ancak bu adamın pişkinliği karşısında hızlı ve onun lehine bir çözüm üretmiştir. Adamın uzun bekleme süresinde oturduğu maroken koltuğun rahatlığı, gündüz olduğu halde elektrik lambasının yanması, odaya imza için evrak getiren memurların korkulu bekleyişleri gibi detaylar, memurun makamını ve gücünü şartlara göre değiştirerek ve kişiselleştirerek kullandığına işarettir.

7- *Hazret-i Cimri Aleyhisselam*: (1930) Bu hikâye Hikmet Münir'e ithaf edilmiştir.⁴³ Tefecilik yapan, insanları borca sokarak mallarına haciz getiren üç kağıtçı bir adamın içtiği kahvenin parasını bile ödememeyi kâr saymasının trajikomik hikayesidir. Yazar okuyucu ile ironik bir dille sohbet ederek cimrinin nasıl bir kişi olduğunu anlatır. Karakter kişi adeta

⁴² Refik Ahmet Sevengil (1903-1970).

⁴³ Hikmet Münir Ebcioğlu (1907-1986).

bütün kötü vasıfları üstünde toplamıştır. Yüzde beş yüz faizle borç veren, icra, senet-sepetlerle haciz koyduran bu karakter, sıcaktan çok bunaldığı halde çay parası vermek istemediği için kahveye oturmaktan geri duracak biridir. Ancak adliyede işleri uzun sürdüğü ve yorulduğu için oturmak zorunda kalır. Yazarın önceki hikayelerinde sıkça görülen pişkin, baskın tavırlı, tefeci ruhlu bu adam önce kahvenin fiyatı nedeniyle garsonu, sonra da kahve sahibini paylar. Yaptıklarının vurgunculuk olduğunu, vurguncuların da asılması gerektiğini söyler. Kahve sahibinin “beğenmiyorsan başka yere git!” çıkışması ile sıcak güneşe çıkma arasında tereddüt edince alttan almaya başlar. Kahveyi söyler.

Bu arada kahveye gelen bir tanıdığın sigara isteğini “öksürtüyordu, bıraktım” diyerek ve yalandan öksürerek geri çevirir. Adam gidince de bir asker paketi içinden sigara çıkararak keyifle içer. Bu arada kahvenin önünden geçen suçudan su almak ister, gene parasını fazla bulur ve içmez. Ortalığın hareketlenmesini fırsat bilerek kahveden gizlice çıkmaya çalışırken suyu garsona haber verir. Garson yakasına yapışınca Hz. Cimri aynı pişkinlikle fincanın kendinden önceki müşteriden kaldığını söyleyerek ve çevreden kendisine çevrilen gözlere aldırılmayarak çıkar.

8- *Küp Kapağı*: Hikâye sıradan insanların, gündelik kaygılarından yola çıkılarak ele alınmıştır. Su küpünün kapağının kırılması üzerine çıkan bir karı-koca kavgasının boşanmaya kadar gidişi anlatılır. Bu basit nedenin bir aile dramına yol açması kuşkusuz yoksullukla ilgilidir. Zaman-sız bir masraf çıkmıştır. Para olduğunda sokaktan küp kapağı satıcısı geçmez, geçtiğinde de para olmaz. Kirlenen içme suyunun kullanılmayarak atılması da ayrı bir masraftır. Adam kapak alması için kadına para bıraktığında işine gitmek için tramvaya binecek parası kalmaz ve uzunca yürümek zoruna kalır. Sorun çözülmedikçe kadının söylenmesi ve evdeki mutsuzluğun artması sürer. Yılların birikmiş öfkeleri ve kaygıları kırılan küp kapağı ile gün yüzüne çıkmış olur. Hikâyenin sonunda barış sağlanır ama kapak sorunu hâlâ çözülmeyi beklemektedir. Burada dikkat çeken husus adamın sinirlenip kadını eski usulle boşamasıdır. Kadın gitmeye yeltenince de yeni kanun hatırlatarak “boş ol” sözünün geçersizliğini hatırlatır. Ancak yeni rejimi karşılarına almaktan da çekinirler. Dini nikahın tazelenmesi için gizlice mahalle imamını çağırırlar. İmam da korka korka nikahı kıyar.

9- *Arıp Hoca*: Bu öykü toplumsal dönüşümlerin bireyin hayatına nasıl yansdığına örnektir. Yazar büyük harp diye söz ettiği I. Dünya

Savaşı'nda on-on iki yaşlarında bir mektep çocuğu olarak kendini öyküye almıştır. Olayı çocuklar arasında bir gözlemci gibi okuyucuya aktırır. Haşarı, tembel, şeytan çekici çocukların okuduğu sınıfın öğretmeni askere alınmış, onun yerine siyahi bir öğretmen getirilmiştir. Öykünün anahtar karakteri, Zülfikar adındaki bu kişidir. Bütün şamataları ile yaşlı hocaları bezdiren çocuklar bu öğretmenden korkarlar. Hatta yanına gittiği bir çocuk çığlık atar. Çünkü bazıları hayatlarında ilk defa zenci birini görmekteyler. Ancak zamanla bu adamın masallardan duydukları gibi korkunç biri olmadığını, kendilerini yemeyeceğini anlayarak ona alışır. Diğer hocaları bezdiren şamataları yapmaya başlarlar. Hatta bir ara sınıfın en haylazı ellerini ve yüzünü kömür ile boyar ve derste sessizce bekler. Bu haylazlıkla karşılaşan hoca, yüzünde ağlama mı, gülme mi olduğu anlaşılmayan bir ifade ile kalır ve sonra her zamanki gibi dersi işleyeme koyulur. Öykü, böyle bitmekle birlikte, bir çocuğun gözünden döneme ilişkin ip uçları içermektedir: Sınıf her vakit bir arı kovanı gibi uğuldamaktadır. Çocuklar kamıştan düdük yapıp düdük düdük öttürür, sıraları güm güm davul gibi inletir, tahtaya uzun kulaklı eşek resimleri çizer, kedi köpek taklitleri yaparlar. Okulun yaşlı hocaları çocuklara bolca ceza verir. Askere çağrılan Halim Hoca, çocukları seven ve idare eden bir gençtir. Sınıfa asker kıyafeti ile gelip helallik alır. O gidince birkaç ay öğretmensiz kalırlar ve sınıfta disiplin hepten bozulur. Arap hoca başta bütün çocuklar korkudan titreyince “utanarak” kendini tanıtmıştır. Zamanla eski haylazlıklarına başlayan çocukları yola getirmek için geleneksel biçimde tokat, kulak çekme ve benzeri cezaları uygular. Buna rağmen yaramazlıklarla baş edemez. Son haylazlık karşısında hoca çocukların beklediği tepkileri vermemiş, “şaka fos çıkmıştır”.

Sonuç

Toplumların hayatındaki dönüşümlerin en iyi gözlemlenebileceği alanlardan biri edebiyattır. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecindeki değişimler, sancılar, dönüşümler, Türk Edebiyatına önemli bir malzeme birikimi sağlayarak edebi eserlerin bu dönüşümden payına düşeni alıp, somut ve gerçekçi bir anlayışa doğru yönelmesini sağlamıştır. Siyasal ve askerî olaylar sonucu aydınların topluma bir kimlik geliştirme ve Anadolu'yu temel alan yurt ve memleket olarak görme\gösterme uğraşısı bu konuda en esaslı dönemeç olmuştur. Önceleri Anadoluculuk adıyla bir

düşünce akımı olarak görülen hareket, edebiyatta karşılığını bulmuş, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında Memleket Edebiyatı adıyla gelişme gösteren bir akım halini almıştır. Akımın toplumcu-gerçekçi bir karakterle yaygınlaşmaya devam etme sürecinde, Kunt'un *Memleket Hikayeleri* isimli kitabı, Anadoluçuluk akımının, düşünsel düzeyden somut ve toplumsal gerçekçi düzeye yönelerek evrilen Memleket Edebiyatı'na tipik bir örnektir.

Kaynakça

- ALVER, Köksal. “Anadoluculuk ve Hilmi Ziya Ülken”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, S., s.135-138 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867456.pdf>. Erişim Tarihi: 7.07.2017.
- ATEŞAL, Zeynep “Ayfer Tunç’un Memleket Hikayeleri Adlı Eserinde Sakarya, Karasu ve İstanbul Üçgeni” *Türük Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi 2013 Yıl:1, Sayı:1* Sayfa: 65-79 <http://www.turukdergisi.com/PdfMakaleGoster.Asp?ID=20>.
- BAYRAKTAR, Levent “Bir Düşünce Ekolü Olarak Anadoluçuluk”, <http://www.kirmizilar.com/tr/index.php/konuk-yazarlar2/1655-bir-dusunce-ekolu-olarak-anadoluculuk>. Erişim tarihi 12.08.2017.
- BEGENÇ, Cahit, *Bizim Köy*, Ulus Basımevi. Ankara 1948.
- BEYATLI, Yahya Kemal, *Edebiyata Dair*, Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1971.
- BİNGÖL, Yılmaz-PAKİŞ, Ahmet. “Milliyetçiliğin Anadolu Söylemde Yeniden Üretimi” *Amme İdaresi Dergisi*, C. 49, S. 1, s. 1-27, Mart 2016. http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/4a7b6fd98348708_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi Erişim Tarihi 11.08.2017.
- ÇAĞIN, Sabahattin, “Milli Edebiyattan Memleket Edebiyatına Üç Manifesto Şiir”, *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S.1, Mart 2010, s. 47-57.
- ÇALIK, Hakan, Memleket Kavramının Modern Türk Şiirine Yansıyan Yüzü: “Dicle”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.1, 2015, s.76-90. https://sbed.ahievran.edu.tr/makaleler/qw7pi3_tammetin.pdf Erişim Tarihi: 7.07.2017.
- ÇELİK, Gizem Ekin, *Türkiye’de Muhafazakâr Düşüncenin Uğrakları: Kültür Haftası Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Ankara 2016.
- ÇINAR, Metin, *Anadoluculuk ve Tek Parti CHP’de Sağ Kanat*, İletişim Yay., İstanbul 2013.
- DEREN, Seçil, “Türk Siyasal Düşüncesinde Anadolu İmgesi” *Milliyetçilik*, Çerçeve Yazı C.4, İletişim Yay., İstanbul 2002, s. 533-540.
- ELİBOL, Saadettin Elibol, “Hilmi Ziya Ülken”, *Milliyetçilik*, Çerçeve yazı C. 4, s. 520-527, İletişim Yay., İstanbul 2002.

- ERTOP, Konur, *Emperyalizmle Savaşım, Edebiyat İncelemesi*, , ABC Yay. İstanbul 1979.
- HACISALİHOĞLU, Fuat, “Anadolucu Tarih Yazımı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 40, Ekim 2015, s. 253-266.
- IŞIN Ekrem (31.08.2017), “Bir Memleket Edebiyatçısı: Sabahattin Ali” <http://oggito.com/bir-memleket-edebiyatçisi-sabahattin-ali>
- İSLAM Ayşenur Külahlıoğlu, *Hikayeci Bekir Sıtkı Kunt*, Grafiker Yayın. Ankara 2004.
- KAPLAN, Mehmet “Anadolu’nun Keşfi”, *Hisar Dergisi II*, S. 129, Mayıs 1974, s. 3-4.
- KARAY, Refik Halit, *Memleket Hikayeleri*, İnkılap ve Aka Kitabevleri. İstanbul 1964.
- KAYGI, Abdullah, *Türk Düşüncesinde Çağdaşlaşma*,: Gündoğan Yay., Ankara 1992.
- KUNT, Bekir Sıtkı, *Memleket Hikayeleri*, Remzi Kitaphanesi, Burhaneddin Matbaası, İstanbul 1933.
- İZGÖER, Zeki-TEKİN, Aslan (haz.), *Anadolu Mecmuası*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2011.
- MAKAL, Mahmut, *Bizim Köy*, Varlık Yay., İstanbul 1950.
- MUTLUAY, Rauf, *Yüz Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı (1908-1972)*,: Gerçek Yay., İstanbul 1973.
- NAKİB, Bülent, *Bekir Sıtkı Kunt*, Türk Kütüphaneciler Derneği Yay., Antakya 1990.
- ÖZKIRIMLI, Atilla, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Ümit Yay., Ankara 1995.
- RAN, Nazım Hikmet, *Memleketimden İnsan Manzaraları*, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2016.
- ŞİRİN, Funda Selçuk, “Türk Aydınımın Anadolu’ya Yönelişinde Balkan Savaşlarını Rolü”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVIII/2 2013, s. 523-548.
- TACHAU, Frank “Türkler Arasında Ulusal Kimlik Arayışı,” Çev. Mehmet H. Doğan, *Cogito*, S. 21, Kış 1999, s.244-254.
- TANPINAR, A. Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, , Dergah Yay., İstanbul 2000.
- TİMUR, Taner, *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*,: İmge Yay., Ankara 2002.
- TONGA, Necati “Anadolu Mecmuası (1924–1925) ve Anadoluculuk Fikri Üzerine Bir İnceleme”, *Türk Yurdu*, C.31, S.285, Mayıs 2011, s.138– 142.
- TOPRAK, Zafer, *Türkiye’de Popülizm*, Doğan Kitap, İstanbul 2013.
- TUNÇ, Ayfer, *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*, İstanbul: Can Yay., İstanbul 2009.
- TUNÇ, Ayfer, *Memleket Hikayeleri*, İletişim Yay., İstanbul 2012.
- TURİNAY, Necmettin, “Edebiyatımızda Memlekete Yöneliş” *Hisar Dergisi*, Mayıs 1974, S.129, s. 6-8.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya, *İnsanî Vatanperverlik*, Remzi Kitaphanesi., İstanbul 1933.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya, *Çağdaş Düşünce Tarihi*, , Ülken Yay., İstanbul 1998.
- YETKİN, Çetin, *Türk Edebiyatında Batılılaşma ve Kimlik Sorunu*,: Salyangoz Yay., İstanbul 2008.

“THE EFFECTS OF THE SOCIAL/COMMUNAL CHANGES ON THE SEARCH OF
IDENTIFICATION AND TURKISH LITERATURE EXAMPLE OF BEKİR SİTKİ KUNT’S
HOMELAND STORIES”

Abstract

This article starts with ideology of nationalism that has gained clarity since 1908 and addresses the current that appeared with the search of identification during and after Turkish War of Independence and edged towards Anatolia. The appearance of the current that basically contains the efforts of turning to origin/self, progressed within the political, social conditions of the period and in the course of time, by incorporation of different thoughts, branched into two. First branch progressed on the intellectual level and avant-gardes of this branch provided theoretical solutions for many impasse. At first, it's seeked to be an identification that did not highlight the basic facts such as race, religion, fatherland and people who were conservatives and people who were social-realists continued to proceed through two basic branches; first ones by using Anatolianist (meaning, taking side with Anatolia) discourses and second ones by using territorial discourses. Both branches laid the base for different literary approaches in the period that followed. Members of the two branches have witnessed the social transformation, the dissolution of the empire, the establishment of the Republic, and they continued their search in literature, language and style. The predecessors of the Homeland Literature have adopted a line trying to take the problems of the homeland into the foreground, dealing with the lean facts, the relations between the social strata, the individuals struggling living in a state of transition from tradition to modernity in their works. There are three separate works published in Turkish Literature titled "Homeland Stories" (Refik Halit Karay - 1919, Bekir Sıtkı Kunt - 1933, Ayfer Tunç - 2012). As a member of the Homeland Literature which gained momentum in 1930s, Bekir Sıtkı Kunt's book, Homeland Stories, is a collection of stories about the effects of social change on individuals.

Keywords

Anatolianist Current, Homeland Literature, Social Realism.